

D • N

17/5 1957

Tumregeln, FN och Israel

Sedan kriserna i höstas har tumregeln blivit ett populärt ord i diplomatisk jargong. Med ordet menas ungefär att FN bör inskrida mot varje fredsstörrare utan att därför vara skyldigt att lösa de problem som framkallat konflikten eller att över huvud ge några föreskrifter om läget för framtiden. Man kan också uttrycka saken så att FN skall inskrida endast för att återställa freden på grundval av det förut bestående läget, av status quo ante. Särskilt vanligt har det varit att framhålla betydelsen av denna tumregel när det gällt FN:s resolutioner mot Israel efter Sinaikampanjen och dess hot om sanktioner mot den stat som stämplades som fredsbytare.

Tumregeln såsom den här användes har intet stöd i FN:s stadgar. Dels ger dessa stadgar en rad föreskrifter om hur staterna skall förhålla sig, om rättigheter och skyldigheter, och det förutsättes att FN skall sträva att upprätthålla denna högre rätt. Dels fastslår FN:s stadga att "säkerhetsrådet fastställer förefintligheten av hot mot freden, fredsbrott eller angreppshandling och framlägger förslag eller fattar beslut om vilka åtgärder som skola vidtagas...". Enligt denna bestämmelse är FN alltså skyldigt att inskrida, eventuellt med sanktioner eller vapenmakt, redan vid hot mot freden. Men i det fall som här föreligger har de arabiska staterna och främst Egypten sedan många år öppet proklamerat sin avsikt att angripa och förgöra Israel utan att FN ingripit med några åtgärder; de på Israels förintande inriktade staterna har till och med vägrat att bygga ut 1949 års vapenstillestånd genom en åtminstone formellt mera stabil uppgörelse. Härtill kommer att de av regeringarna uppmuntrade och understödda jordanska och egyptiska mördarbandens raider haft sådan omfattning att Sinaiaaktionen närmast framstår som ett av FN:s stadga uttryckligen tillåtet självförsvar.

Hur groteskt tumregeln verkar i detta fall kan åskådliggöras genom en liknelse. En person som av en annan hotas med en laddad revolver slår revolvern ur handen på sin fiende; polisen ingriper inte för att frånta angriparen hans revolver eller för att lösa tvisten

mellan de stridande, utan blott för att tvinga den hotade att avstå från varje nödvärn och för att återställa revolvern i angriparens hand. Men i själva verket är trots allt tumregeln anständigare än den praxis som utmärker Förenta nationernas verksamhet. Den går nämligen ut på att kraftigt ingripa blott mot den svage eller eftergivne; hotelser och fredsbrott från exempelvis arabstaternas eller Rysslands sida lämnas obeivrade. Och endast då Ryssland, vars inre och yttre politik oavbrutet kränker de mest elementära grundsatserna i Förenta nationernas stadga, är villigt att medverka till ett ingripande genom sanktioner eller andra handlingar finns någon möjlighet till åtgärder från FN:s sida. Ja, i detta fall kan inte ens genom en resolution utan handling de mest uppenbara rättsbrott fördömas. Då Egypten spärrat Suezkanalen för israeliska fartyg och detta klara överträdande av gällande avtal drogs upp i säkerhetsrådet i januari 1954 röstade Ryssland och Libanon emot förslaget att uppmana Egypten

att respektera de internationella bestämmelserna, och följden blev att ingen resolution kunde komma till stånd. Då Ryssland med dess satelliter och Förenta staterna med dess många allierade är ense, vilket genom egendomliga tillfälligheter varit fallet i fallet Israel, då och endast då kan FN handla.

Ibland försvaras denna praxis med att det ändå är bra att någonting blir gjort. I det stora flertalet fall är FN visserligen oförmöget att handla, säger man, men det måste väl ändå vara en fördel att organisationen då och då kan utträtta något. Tankegången är lika orimlig som om man antog en lag enligt vilken mord vore straffbart, men till lagen fogade en reservation som gjorde låt oss säga personer med en viss högre inkomst straffria. En ordning som inte är lika för alla är inte någon rättsordning.

I de politiska frågor det här gäller kan man ha olika meningar om vad som bör och kan göras. Men det borde av alla anses motbjudande att FN framträder som en rättsrepresentant, då dess avgöranden varken har med allmänna rättsgrundsatser eller organisationens egna bestämmelser att skaffa. Då FN tvärtom av politiker och opinionsbildande organ prisas som en rättsväktare blir följden att människornas naturliga reaktion mot det orättfärdiga dämpas av det organ som en gång avsågs att vara bäraren av en allmänmännisklig rättfärdighetskänsla.